

prøsty spòsab stacca ũ karotkum èase
hràmatnym.

napisali

pr. dr. rùdolf àbicht u brèslawi
i iànska stankewic u wìlni

drukam wydaü dr. feliks pribac

(buchhandlung priebsch, breslau ring 58).
breslau 1918 h.

*s wèrač u bôha ūse nàdy spràwy,
kôžnuču pràcu bùčem spaňnàč,
s mòcnai načeřai, što boh laskàwy
bùče u hètym blahaslaūlác.
(s pèšnau baleslawa počobki.)*

*nadrukawana ū drukární dla
čušyń ťasykdu mäksa ñmérzowa ū kirchhainē
ū paüdinowai luzacyi
(max schmersow, kirchhain nieder-lausitz).*

perdača stupen adukacyi, heta hramatnaś. waliksaś belaruskaha narodu iašče ne stala na hetai stupeni, ale kozny druh hetaha narodu pažinen žadac, kab belarusy ťak naihutčei nawučylisa čytac i pišac. heta nawať i na trudna; treba tolki aswabacicca at putaŭ polskaha ci rasieškaha pišannia i čworda stac na belaruskim stanoviščy. uso iadče ičec sprěčka ap tym, ci belaruskaja mowa ſosc perakručenařa polskaja ci rasieškaja, ale hütka pakinuliby spiracca dyi pryznaliuby belaruskuiu mowou ťak samabytnuťu, kaliby belarusy meli swatū samabytnuťu abecadu i asonowanuiu na ſoi belaruskuiu hramatyku. i tak skazem karotkimi slawami, ťak pa nadamu treba pišac pabelarusk.

belaruskaja mowa selicca na ſeſc naręcčau. pobač ū řazwiewecca čapér mowa intelihentaū, školy, žurnalistyki, teatru dyi naahul celi nōwari literatury belaruskaj, katoraia ťak čuda-bahatyr u ruskikh kaskah rasćec ne hadam, ale hašinam. da pišannia hetai mowy užywatuč čapér wósem abecadau: polskie čatyry (pišanuiu, drukawanuiu, maluiu dy

walikuń) i raścisknie tolki-że. patrčbna adnà, tak zwanaia antýkwa (staràia), katòruiu prylàšic da wyražanina belaruskih hukau na trudna. walikiue litery susim ne patrèbny. pràuda, na kancyj skazaŭ my prwyjklo staülac kròpku i pasla iaiè walikuń literu, ale na što adznačać tìuu-że sàmuuu reč dwamà spòsabami! hòce kròpki.

ćela adznačenina asabistyń imón walikuń liter na trèba. heta pakazywaie namięckařa pisòūna, u katòrai usë imènniki pišucca z walikai literai na pačatku, tak što asabistyje imony ad iin nucym ne adznačařucca. warta prypomnić i tože, što slawànskie pérwawučyceli, swatyje konstantyn-kiryl i metod, u swařor àzbuce asobnyń walikuń liter na mèli.

taksama nepatrèbny asobnyje literы dla drukawaniń. wòžmem pérdy lèpdy numer iakoi-kolecy hazety, to zdòšem drukawanyje literы mèdany s kursàwym, snacyc pišanymi — čamùš ne drukawac usò hétakimi literami!

kalib my abmèzywalisa adnët abecàdał, tak štob ćeci ū drukawanař kniđce mèli prad wačyma tyle-że sàmyje literы, katòryje ianu pawinnny pišac, töby ianu sa pdühada nauučyliſa čytac dy pišac; nàwat i pràwulna pišaliby, kaliby my im pret-pisali stroha abdumanyje pràwily prawapisanina.

kalì razbiràïem hùki belarùskaï mòwy dy ühledàiemśa na üse atcènki üñ, to lišba týlze nam prestaüläiecca ahramàdnaï i daloka walikðai za lišbu liter naibahaçeïðai abecàdy. alè kalì wažmòm u üwàhu tolki praktyčna wàžnyie ròžnicy, to lišba hukàu belarùskaï mòwy nu bolð za 45.

kab adznàčyc kòzny huk asòbnaï, pròstař literař, nam trèba cíwoñ nòwyñ, znàčycca: litery ñ (zamèst ch), u katòrař c üložena u sàmy wèršni kruh litery h dyř litery c (zamèst dz), u katòrař spòdní kruh litery d üložen u spòdnuiu čertù litery c, ūkàia üzywàiecca dla ts.

màñkiue hùki, znàčyc takìje, katòryje tak skasàć prapìtany halòsnym i, my adznačàiem kròpkař, katòraia z druhòha bòku nad literař i zušim nepatrèbna, što lòhka dawaſci pryklàdam hrèckaha iota.

šypàcyje ž, ð, ě, č my adznačàiem wuhlikam.

pouhalòsnije my adznačàiem paúkrùham, ūany i dy ü.

takim opòsabam usè belarùskiue hùki i litery bùduć:

6 halòsnyñ: a, e, i, o, u, y.

2 paúhalòsnyje: ī, ü.

4 zwònkiue cíwòrdyje: l, m, n, r.

3 zwònkiue màñkiue: l, m, n.

9 zýčnyñ mòcnyñ cíwòrdyñ: p, f, ñ, k, s, c, č, ð, t.

6 zýčnyh mòcnyh màłkih: p f, h, k, s, č.

9 zýčnyh slabýh čwòrdyh: b, w, h, g, z, ē, ě, ž, d.

6 zýčnyh slabýh màłkih: b, w, h, g, z, ē.

trýcač zýčnyh hèta tòlki ròsnyje atcénki ćewači hùkaū, katòryje wymaūlăucca abò mòcnym napòram dýħanña, abò slabým; deść z iħiħ màiuč apryč hètaha īadče atcénak màłki, iak widàč z wyđeř skàzanaha. īany üse prycynàtuč nèkatarije trùdnasći ū prawapisànni, cèla čahò my pawinnny iħiħ meč čwòrda ū pàmači. ràčim, pakinuūdy màłki atcénak na bakù, nauučycca iħiħ hètkim opòsabam: b-p, w-f, h-k, g-s, ē-c, ě-č, ž-d, d-t.

zýčnyje naahùl màluč tūru asabliwaść, što kalì īany sostrekàlucca, to čaròdny pereċàħiwaře papa-rèdní na swoi bok, znàčyč, kalì čaròdny mòcny, to abòdwa wymaūlăucca mòcna, a kalì čaròdny slabý, to abòdwa wymaūlăucca slàba, ušò ròūna, či īany sostrekàlucca ū adným i týmże slòws, či mež dwamà slawàni, hše ašin zýčny stańč na kancy adnahò, a druhì na pačàtku druhòha slòwa. apračà hètaha slabýje zýčnyje màluč tūru asabliwaść, što kalì stańč na kancy slòwa dy na iħiħ hutarka abrywàlecca, īany wymaūlăucca mòcna.

adnàk trèba zamèčić, što zýčny w iukòli ne wymaūlălecca mòcna (iak f), ale prat kòžnym halòs-

nym i na kancy slòwa pøerañòsic u ū. kalib my uiwa ūšiñ hetyñ zdarènniañ pisali ūak hawòrym, wyšliby ūmat ūakiie nedarazumènii. èela hètaha my ūstanaúlarem pràwila: pišy ūak hawòryš, a pòbač ūahò wýnatak: zýčnyie na kancy sloū pišy tak, ūak ūany žwiniac u týmže sàmym slòwe prad halòsnym, napryklàd rod èela ròdu, a rot èela ròtu.

što datyčycca pradlòhaü, to ūany tak cèsna žwiazany z zawiisačym slòwam, što ūh níkoli na mòžem uwažàc za staiàcyie na kancy, znàčycca my pawinny ūh pisàc pawòdluh pràwila, a ne pawòdluh wýnatka, napryklàd z cidař, ale s cèpam, ad bácku, ale at taty, ab rýbe, ale ap tym. hètakim spòsabam èela pràwilna ha pisànnia trèba tolku čutkaha wùha dla razlicànnia hùkaū swòiskai mòwy, dy hramatycnai wèdy na bolz za wèdaninе pradlòhaü i cewači par zýčnyh hùkaū.

waliki nedastatak belarùskai i ūmat druhih pisòuňau báçym u tym, što akcentau na pišuc. wèdama, što ū nèkataryñ belarùskikh slawàh akcent iadče ne ūstanawiuša kançalna. kab daïscì ròunaha akcentawànnia ū belarùskai literaturnai mòwe, nemà ni prasiceřdaha ni skutečněřdaha spòsabu za tdi, kab wydànni àútaraū wyñòsili z akcentami. nàwat i slawànskue perwawučyceli ū swařih twòrah pisali akcenty.

u námèčcyne na rětka traplăiuca sèci, katòryie
s pòmačcu lémentarà z abraskàmi nawučyliša hrà-
maty za plečàmi bačkòu, a belarùskiše nà bùduć ménš
sprytnyje. woś, cèla čahò my litery pretstawiili
abraskàmi. kalì nehràmatny s pòmačcu hràmatnaha
nawučyliša nazywac̄ abraskì tak iak u skòpkah prys-
pisana, to pèrdy huk hètyh nazowai pakàzywaře
řamù značenje adnòsnai litery; tòlkì pry nr. 19
(ryba) trèba hlaſec̄ na druhùiu literu y, bo ūtanà u
belarùskai mòwe nikòli ne znašòsicc̄ na pačàtku
sloü. sčamìüdy, iakì huk pretstaulaře kòžny abrazòk,
síčà ci nehràmatny padròsly lòhka mòhuć nawu-
čycc̄ adnòsnyh liter dyi sàmaha čytàniňa i pisànnia.

i tak, nehràmatnyje maladyje dy starýje, z
bòham! u dòbry čas! wučyčeša!

kalì nawučyčeša čytac̄ na hètal knižce, to
bùšeče dastawac̄ usò nòwyje dy nòwyje i bolšcikàünnyje.

a (anol).

a.

I = 1.

b (*bàba*). *II* = 2.
bàba. ab. ba.
a. b.

m (*myð*). *III* = 3.
màma. bàba. ab. ba.
a. b. m.

t (*tyn*). *IV* = 4.
tam. tàta. mat. at.
a. b. m. t.

o (*òscë*). *V* = 5.
bot. tom. bo. abò. bob.
a. b. m. o. t.

d (*dom*). *VI* = 6.
dom. dam. damò. dàma.
adàm. móda.
a. b. d. m. o. t.

w (*woük*). VII = 7.

wadà. wam. dwa. mòwa.
damòwa.

a. b. d. m. o. t. w.

r (*rukà*). VIII = 8.

rudà. rab. rabà. rabòta.
dar. dwor. rot. rod. bor. brat.

wart. wàrta.

a. b. d. m. o. r. t. w.

k (*kòtka*). IX = 9.

kot. kat. màtka. karòwa.
rak. krok. wòka. kàra.
kord. karòtka.

a. b. d. k. m. o. r. t. w.

ñ (*ñàta*). X = 10.

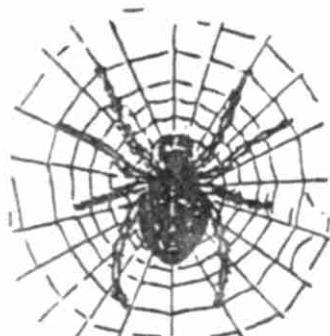
ñàta. moñ. ñàtka troñ bab.
mañ. ñràbra. ñwat. ñwa-
ròba. ñmàra. ñart. wòrah.

a. b. d. ñ. k. m. o. r. t. w.

p (*pawùk*). XI = 11.

pàra. parà. pròba. propka.
pop. pramòk. kapà. korm.
pak. paròm. pòrah.

a. b. d. ñ. k. m. o. p.
r. t. w.

n (*nahà*). XII = 12.

nam. *wànnna*. *pan*. *nòrka*.
ràna. *pànnna*. *papàrna*. *na-*
pòr. *nàwat*. *addàna*.

a. b. d. ñ. k. m. n. o. p. r. t. w.

z (*zamòk*). XIII = 13.

zamòk. *zàmak*. *pañ*. *woz*.
kazà. *kazàk*. *raz*. *za* *dò-*
mam. *za* *zàmkam*. *zàraz*.

a. b. d. ñ. k. m. n. o. p. r. t. w. z.

s (*sònce*). XIV = 14.

sam. *samà*. *taksàma*. *sañà*.
sawà. *som*. *pas*. *was*. *nas*.
sòram. *nos*. *smok*. *smak*.

a. b. d. ñ. k. m. n. o. p. r. s. t. w. z.

l (*làpa*). XV = 15.

làpa. *làpka*. *stol*. *wal*. *da-*
là. *zòlata*. *smalà*. *slàwa*. *pol*.
làska. *kràla*. *mahàla*.

a. b. d. ñ. k. l. m. n. o. p. r. s. t. w. z.

h (*hòlub*). XVI = 16.

hod. *hramadà*. *had*. *hra-*
màtka. *hrom*. *hrad*. *hòrad*.
hòlas. *roh*. *hòman*. *nahà*.

a. b. d. h. ñ. k. l. m. n. o. p. r. s. t. w. z.

u (*udòd*). XVII = 17.

dub. bùda. tütaka. dumà.
wùša. wus. uròda. uràza,
kut. rukà. dudà. dùtka.
pùha.

a. b. d. h. h. k. l. m. n.
o. p. r. s. t. u. w. z.

i (*indyk*). XVIII = 18.

iwa. i. idol. izràna.
a. b. d. h. h. i. k. l. m.
n. o. p. r. s. t. u. w. z.

y ([r]ýba). XIX=19.

rýba. ty. wy. my.
try bàby. bòty. dym.
lýsy. dòbry. stary.
hwòry. slabý. malý.

zdaròwy.

a. b. d. h. h. i. k. l. m. n. o. p. r. s. t. u.
w. y. z.

e (*epalèty*). XX = 20.

epalèty. epalèt. palety.
èkspens.

a. b. d. e. h. h. i. k. l.
m. n. o. p. r. s. t. u. w. y. z.

f (fàbryka). XXI = 21.

fàbryka. fàbryka. fur-
màn. furmàn.

a. b. d. e. f. h. k. i. k. l. m. n. o. p. r.
s. t. u. w. y. z.

g (gùžik) XXII = 22.

gànak. hanak. gwalt.

hwalt. gatùnak. hatùnak. gazèta. hazèta.

a. b. d. e. f. g. h. k. i. k. l. m. n. o. p.
r. s. t. u. w. y. z.

š (šàbla). XXIII = 23.

škòla. škòda. šah. šàška.

a. b. d. e. f. g. h. k. i.
k. l. m. n. o. p. r. s. š. t.
u. w. y. z.

ž (žàba). XXIV = 24.

žònka. žywòt. žar. žart. žywì.

a. b. d. e. f. g. h. k. i.
k. l. m. n. o. p. r. s. š. t.
u. w. y. z. ž.

č hèta tđ. XXV = 25.

čamù. čahò. čas. bàču. tràču. sačù. čaròdny.
čòrny. čyslò.

a. b. č. d. e. f. g. h. k. i. k. l. m. n. o. p.
r. s. š. t. u. w. y. z. ž.

č hèta dž. XXVI = 26.

čúpla abò čàla hèta rod puh. řačù. ràču. wačù.

a. b. č. č. d. e. f. g. h. ř. i. k. l. m. n. o.
p. r. s. ď. t. u. w. y. z. ž.

c hèta ts. XXVII = 27.

cep. ear. cèhla. cnòta. cap-làp. caryk. cyhàn.
cymbàly.

a. b. c. č. č. d. e. f. g. h. ř. i. k. l. m. n. o.
p. r. s. ď. t. u. w. y. z. ž.

č hèta dz. XXVIII = 28.

kudý cyhala? začýnkala ü zwaný. cýn.
a. b. c. č. č. d. e. f. g. h. ř. i. k. l. m. n.
o. p. r. s. ď. t. u. w. y. z. ž.

ř hèta napòúnaře i. XXIX = 29.

řama. dař. dawàř. twoř. řasnařa. řarka. řarmò.
a. b. c. č. č. d. e. f. g. h. ř. i. ř. k. l. m.
n. o. p. r. s. ď. t. u. w. y. z. ž.

ü hèta napòúnaře u. XXX = 30.

pòúna. paukrùh. woňk. dùmař. dùmala. dař.
dalà. spař. brař. krař. na padwòrku bylì ūdawà.
a. b. c. č. č. d. e. f. g. h. ř. i. ř. k. l. m.
n. o. p. r. s. ď. t. u. ū. w. y. z. ž.

b hèta málkaře b. XXXI = 31.

bízùn. biskup. bity. běly. belarùs. tabè. bez řahò.
bez řaiře. Büro.

<i>p</i> hèta màñkaře <i>p.</i>	XXXII = 32.
piłù. ianà piłà. piwa. piwy. pewùn pařè. pisany. pišù.	
<i>w</i> hèta màñkaře <i>w.</i>	XXXIII = 33.
wily. winò. wèra. wèrny. warnùcca. wòska.	
<i>f</i> hèta màñkaře <i>f.</i>	XXXIV = 34.
filasòf.	
<i>m</i> hèta màñkaře <i>m.</i>	XXXV = 35.
míly. mir. mèra. mèoce. zamèst. mod.	
<i>g</i> hèta màñkaře <i>g.</i>	XXXVI = 36.
gimnàzyja. gimnàstyka. gimnazjøt. gimnazjøtka.	
<i>k</i> hèta màñkaře <i>k.</i>	XXXVII = 37.
kii. kíta. pakìnutý. ion kídàře. kulbasà.	
<i>h</i> hèta màñkaře <i>h.</i>	XXXVIII = 38.
nòhi. druhì. pùhi. henerál. pluhì. blahì.	
<i>ñ</i> hèta màñkaře <i>h.</i>	XXXIX = 39.
ñíža. ñítry. ñíly. mühi. stráhi. stréhi. dùhi. mòhi.	
<i>l</i> hèta màñkaře <i>l.</i>	XL = 40.
lis. lipà. sol. lod. lèwy. bùlba. lementár. wòlha. spàli. dawàli. iewànhelle.	
<i>n</i> hèta màñkaře <i>n.</i>	XLI = 41.
niwa. niški. pàni. niitka. niitò. nièhta. manè. iany.	

s hèta màñkaře s. *XLII = 42.*

*śita. śiratà. śiwy. salò. na śalè. śodla. sabè.
śmeń. ksonc. ksencà. woś. niasi.*

ż hèta màñkaře z. *XLIII = 43.*

żimà. na daròze. żimny. żazùlka. żiver.

c hèta màñkaře c, znàcyć ts. *XLIV = 44.*

*ćalò. ćapér. ćabè. myć. ryc. wyc. kryc. ćìha
ahòn haryc. ćela.*

ś hèta màñkaře ś, znàcyć dz *XLV = 45.*

*śed. śèci. pac śon. śen. śeżà. śida. śiki. żoluś.
śàcel. śàtly.*

*cèlařa abecàda, pa katòrař slòwy paŵinny być
razmèščeny ū slòuňíkach.*

*a; b, b; c, č, č; ē, ē, ě; d; e; f, f; g, ġ; h,
h; ī, ī; i, ī; k, ĺ; l, l; m, m; n, n; o; p, p; r;
s, ś, ȏ; t; u, ū; w, w; y; z, ž, ž. —*

*kab čytàć dòbre, čytàr paŵinien wèdac, što znà-
čać zastanòwačnyie znàki;*

*1), zakawýka razhrańčàře pabòčnyje skàzy med
sabđi i ad hlàünaha skàsu; ţanà pakàzywaře, što
pry čytàniu trèba tròhu prypyńić hòlas.*

*2); kròpka s zakawýkař razhrańčàře hlàünnyje
skàzy, katòryje adnàk znahòćacca ū ţakòř-kòlecy
zùwàši, tak što pry ţoř pòǔnaha kancà ţadče nemà;*

čèla hétaha trèba prypyňic hòlaš bòłd čym pry zakawýce, a menš čym pry kròpce.

3). kròpka stańic na kancy skàzu, pròstaha či splacènaha; pry iøi trèba na tòlki prypyňic, ale i pañízic hòlaš.

4)? pytànìk staüläřecca pašla pytànna; pradùm trèba pawýsic hòlaš.

5)! kličník staüläřecca pašla wyklikànnia.

6): dwukròppe znàcyć amàł tòreže, što litery zn. (znàcyć) či h. i. (hèta iøic); dyk słowy pašla dwukròppa bywàiuć abiaśnèniem, či daleišym wywadam tahò, ap čym bylò hawòrena ranèi.

7) „ . . . “ čužasłòu pakàzywaie, što słowy pañèšenyje u ium abò čužyje, abò nadzwyčàinyje, abò užywanyje u iakim-kolecy asabliwym značenju. kalì u apawedanju prywòšcacca ultišnyje słowy kahò, to ianý stauläřucca u čužasłòu s paperecàiućym dwukròppem.

8) - zluč zlučaie dwa či bolš sloū tak, što z iuh ròbicca adnà cèlašć, napryklàd perš-na-perš. kalì zluč stańic na kancy ratkà, to ion pakàzywaie, što słowa iasčë na kònçylaša, a rëšta iahò znahòcieca na čaròdnym ratkù.

9) — pracàška užywàřecca tam, hëc pišàcel

prad redàtućym, oldwam, či prad raziwàskai sahàtki
hòce kryhù pracahàć cikàwaśc cytarðii.

10) (. . .) skòpkì abyimàluć iakdje-kolecy ubòč-
nałe prymečànnie, katòraie iany wyimàluć sa žiwàżi
skàzu, tak što oldwy prat skòpkami astařucca česna
žiwàzanyimi sa slawàmi paślà ih, býtcym sloū zamè-
šenyh u skòpkah zudim ne bylò.

11) . . . nedaskàs staulàřecca, kali pisàdel na
hòce wýskazac usèi swaièi dùmki, alè hòce zastàwić
cytarà, kab ion sam dahadàuša iaiè.

Выданне падрыхтавана пры дапамозе
Уладзіміра Сакалоўскага па экземпляру
з фондаў Берлінскай Дзяржаўнай Бібліятэкі

БЕЛАРУСКАЕ КООПЭРАЦЫЙНА-ВЫДАВЕЦКАЕ
ТАВАРЫСТВА „АДРАДЖЭНЬНЕ“. МЕНСК, 1993

заказ 28

Горецкая центральная районная
библиотечная система
ИНВЕНТАРНЫЙ № 9144

Сканіраваў і зрабіў PDF: Павел Няхаеў
для бібліятэкі сайта gorki-meo.org

Горкі, 18 Чэрвеня 2005

ambiont@gmail.com

ambiont+